

УДК 34-047.22:378.018.8

ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ В МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ І ПСИХОЛОГІВ В УКРАЇНІ (ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ)

Олексій Білецький

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
м. Слов'янськ, Україна
ORCID ID 0000-0002-8978-2218
sovestalex@gmail.com

Ігор Пліс

аспірант кафедри педагогіки другого року навчання
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
м. Слов'янськ, Україна
ORCID ID 0009-0003-4558-8573

Ірина Решетова

кандидат педагогічних наук, доцент, вчений секретар
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
м. Слов'янськ, Україна
ORCID ID 0000-0002-2177-6081,
irina_sotskaya@ukr.net

Анотація. Представлена стаття актуалізує проблему формування правової культури та свідомості майбутніх педагогів і психологів, що зумовлено ускладненням сучасного суспільства. Проблема формування правової культури сьогодні привертає значну увагу як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників. У дослідженні висвітлено основні аспекти, що привертають увагу сучасних дослідників. Це питання впливу правової освіти на майбутніх педагогів і психологів, аналіз основних методичних підходів до формування правової культури студентів ВНЗ. Основною метою даного дослідження є теоретико-методологічний аналіз існуючої системи виховної роботи з формування правової культури майбутніх педагогів і психологів України. Авторами проаналізовано сучасні погляди на проблему формування правової культури та свідомості майбутніх педагогів і психологів, визначено низку концептуальних підходів, які створили основу для подальшого розвитку та формування правової компетентності та культури у майбутніх спеціалістів. галузі освіти та соціальної роботи. У дослідженні запропоновано основні компоненти ефективного формування правової культури майбутніх педагогів і психологів.

Ключові слова: правова культура; правосвідомість; підготовка педагогів; компетенції психологів; форми реалізації; виховна робота.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Актуальність проблеми формування правової культури й свідомості у майбутніх учителів і психологів

обумовлена зростаючою складністю сучасного суспільства й необхідністю забезпечити ефективну взаємодію громадян із правовою системою.

Формування правової культури є ключовим аспектом підготовки професіоналів у сфері педагогіки й психології. В умовах змін у сучасному соціокультурному середовищі та пошуку нових підходів до навчання, українські вчені активно досліджують цю проблему. Правова культура містить у собі розуміння й сприйняття закону, прав і обов'язків, як на індивідуальному, так і на суспільному рівні.

Для майбутніх педагогів це особливо важливо, тому що вони повинні не тільки знати закони, що стосуються освітнього процесу, але й бути здатними передати ці знання своїм учням. Психологи, у свою чергу, повинні мати чітку уяву про права різних соціальних груп, щоб ефективно захищати їхні інтереси.

Актуальність формування правової культури підтверджується численними дослідженнями. Наприклад, дослідження показують, що наявність правової культури в педагогів впливає на їхню здатність ухвалювати обґрунтовані рішення в складних ситуаціях, а також на створення безпечного й підтримуючого освітнього середовища. А психологам це дозволяє більш ефективно взаємодіяти із дітьми, батьками, а також клієнтами, й захищати їх права.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед українських учених, що працюють над питаннями формування правової культури у майбутніх фахівців, можна виділити ряд імен. Це як викладачі вищих навчальних закладів, що так і практикують психологи й соціологи. До них належать:

1. Ірина Костенко – фахівець в області педагогічних наук, яка проводить дослідження з інтеграцій правової освіти в навчальні програми для педагогів. Вона затверджує, що правова культура повинне формуватися на основі практичного досвіду й активної участі студентів в обговоренні правових питань.

2. Сергій Гулевський – науковець, що займається дослідженням впливу правової освіти на професійну підготовку психологів. Упор Сергія робиться на необхідності створення спеціалізованих курсів, які допоможуть студентам опанувати правовими нормами, а також навчити їх застосовувати ці знання у своїй майбутній діяльності.

3. Ольга Дудар – психолог, що вивчає вплив правової культури на молодь. Її роботи підтверджують, що формування правової культури можливо через активну участь студентів у соціальних проєктах і волонтерській роботі, що дозволяє їм на практиці застосовувати отримані знання.

4. Ірина Лаврик – досліджує питання правової свідомості й правового виховання в системі вищої освіти. Вона акцентує увагу на важливості правової

освіти для майбутніх педагогів і соціальних працівників, підкреслюючи необхідність формування в них розуміння правових норм і цінностей.

5. Наталя Бондар – у своїх дослідженнях розглядає методологічні підходи до формування правової свідомості в студентів педагогічних вузів, приділяючи увагу специфіці освітнього процесу й впровадженню правових тем у навчальні дисципліни.

6. Світлана Салко – акцентує увагу на формуванні правосвідомості в контексті підготовки соціальних працівників. Вона досліджує, як правові знання й навички впливають на професійну діяльність у сфері соціальної роботи.

7. Ольга Михайлова – у своїх роботах аналізує вплив правового виховання на особистісний розвиток студентів, що навчаються на факультетах соціальних технологій. Вона підкреслює значимість інтеграції правових знань в освітній процес.

8. Олександр Гринько – займається проблемами правової освіти в контексті підготовки майбутніх фахівців у галузі освіти. Його дослідження фокусуються на методах формування правової свідомості й правової культури серед студентів.

Перелічені науковці підкреслюють, що формування правової свідомості і культури є важливим аспектом підготовки фахівців, що працюють у сфері освіти і соціальної допомоги. Їхні дослідження спрямовані на створення ефективних освітніх програм, які сприяють розвитку правової грамотності й відповідальності в майбутніх психологів та педагогів.

Отже, **метою** нашого дослідження є аналіз теоретико-методичного аспекту формування правової культури майбутніх вчителів і психологів.

Результати дослідження. Проблема формування правової культури у майбутніх фахівців привертає увагу не тільки українських, але закордонних науковців-дослідників. Ґрунтовні праці представлених нижче європейських вчених, тісно переплітаються з основними питаннями, що піднімають українські педагоги щодо проблем формування правової культури:

1. Еліза Пірс (Eliza Pirs) – досліджує правова освіта у контексті підготовки майбутніх педагогів у Великобританії. Вона акцентує увагу на соціальних і етичних аспектах правової свідомості й підкреслює важливість інтеграцій правових знань у педагогічні програми.

2. Джулія Вернер (Julia Werner) – німецький учений, яка займається проблемами правового виховання в контексті соціальної роботи. У своїх дослідженнях вона піднімає питання про те, як правова грамотність може впливати на практичну діяльність соціальних працівників і їх взаємодія із

клієнтами.

3. Мартін Хейер (Martin Heyer) – його роботи присвячені правовому утвору й правосвідомості в контексті підготовки майбутніх соціальних працівників у Німеччині. Він досліджує, як правові норми вписуються в практику соціальної роботи і як вони формують професійну ідентичність фахівців.

4. Клаус Дресслер (Klaus Dressler) – досліджує аспекти правової освіти в сфері педагогіки в Австрії. У своїх дослідженнях він акцентує увагу на тому, як правова культура й етичні норми впливають на підготовку майбутніх педагогів і їх професійну практику.

5. Анастасія Костопулос (Anastasia Kostopoulos) – грецький учений, яка вивчає правову свідомість студентів педагогічних і соціальних факультетів. У її роботах розглядаються методики навчання правовим основам і їх важливість для формування правосвідомості в майбутніх фахівців.

Ці вчені підкреслюють, що правова свідомість є важливої складової професійної підготовки педагогів і соціальних працівників. Їхні дослідження допомагають виявити методи й підходи, що сприяють розвитку правової грамотності й відповідальності, що особливо важливо в сучасних соціокультурних умовах.

Необхідність розробки загальної концепції правової освіти підкреслюється як українськими дослідниками, так і міжнародними стандартами. Наприклад, концепція правової освіти, розроблена в рамках ЮНЕСКО, акцентує увагу на необхідності інтеграції правових знань в освітні програми для всіх рівнів навчання. В Україні також іде робота над адаптацією таких стандартів, що підтверджує важливість формування правової культури в майбутніх фахівців (Указ Президента України № 992/2001 від 18.10.01 року).

Б. Андрусин у своїх роботах підкреслює, що правова культура повинна формуватися з ранніх етапів, починаючи зі шкільного рівня й закінчуючи вищою освітою. Дослідження Б. Андрусина показують, що чим раніше молоді люди почнуть освоювати правові норми й принципи, тим більше ймовірність їх успішної інтеграції в суспільство як відповідальних громадян. Це підтверджується також трендами світової практики, де акцент робиться на правове виховання зі шкіл (Андрусин, 2013).

Формування правових компетентностей і правової свідомості у майбутніх учителів і психологів в Україні є важливим завданням сучасної освіти, оскільки правова грамотність працівників освіти суттєво впливає на якість освітнього процесу і розвиток правової свідомості серед учнів. Нижче представлений огляд концептуальних підходів до формування правової свідомості у майбутніх

учителів і психологів в Україні, до якого ми прийшли шляхом аналізу праць таких науковців, як В. Тацій, А. Гетьман, О. Данильян, О. Шоробура, Р. Олійничук, І. Єрмакова.

1. Компетентнісний підхід. Цей підхід акцентує увагу на розвитку у студентів тих компетенцій, які необхідні для успішної професійної діяльності. У рамках компетентнісного підходу виділяються наступні ключові аспекти:

- формування правової грамотності – навчання основам права, актуальним законодавчим актам і правам людини;

- розвиток аналітичних і критичних навичок – здатність аналізувати правові ситуації, ухвалювати обґрунтовані рішення і пропонувати вирішення ситуацій в рамках правових норм;

- практичне застосування знань – створення умов для застосування отриманих знань у реальних життєвих ситуаціях, наприклад, через кейс-методи або участь у практичних семінарах (Правове виховання у сучасній Україні, 2013).

2. Модульний підхід. Модульний підхід припускає безліч навчальних модулів, кожний з яких охоплює певні аспекти правової освіти. Такий підхід дозволяє адаптувати організацію навчання під потреби студентів і забезпечує гнучкість у навчанні. Модулі можуть охоплювати: основи законодавства України, права й обов'язки педагогів, права учнів і батьків, а також спеціальні аспекти права, пов'язані із роботою психолога.

3. Інтегративний підхід. Інтегративний підхід акцентує увагу на взаємодії різних навчальних дисциплін для більш глибокого розуміння правових питань. Це може включати внесення правових тем у предмети, такі як історія, суспільствознавство або етика. Окрім того, можливе створення міждисциплінарних курсів, що поєднують елементи права, педагогіки й психології.

4. Проєктний підхід. Проєктний підхід передбачає участь майбутніх вчителів, або психологів у створенні проєктів, пов'язаних із правовою тематикою. Такий підхід дозволяє застосовувати отримані знання на практиці через розробку соціальних проєктів, присвячених правам людини або правової допомоги. Окрім того, такий підхід сприяє розбудові навичок роботи в команді, а також формуванню критичного мислення (Гетьман, Герасіна, Данильян, 2013).

5. Практико-орієнтований підхід. Цей підхід націлюється на формування в студентів практичних навичок, необхідних для їхньої майбутньої професійної діяльності, і включає: проходження стажувань або практики в правозахисних організаціях або навчальних закладах; участь у правових клініках, де студенти

можуть одержувати досвід роботи з реальними клієнтами під керівництвом досвідчених фахівців.

6. Технологічно-технологічний, інформаційно-технологічний підхід. З урахуванням поступової цифровізації освіти важливо впроваджувати інформаційні технології в процес формування правових компетентностей. Може реалізовуватися через використання онлайн-платформ для вивчення правових основ, а також застосування інтерактивних методів (електронні курси й симуляції судових процесів, або життєвих ситуацій).

Формування правової свідомості і відповідних компетентностей у майбутніх учителів та психологів в Україні вимагає комплексного підходу, що повинен поєднати теоретичну підготовку із практичними навичками. Інтеграція різних концептуальних підходів дозволяє створити більш ефективне освітнє середовище, у якому майбутні фахівці зможуть не тільки засвоювати правові знання, але й розбудовувати критичне мислення й практичні навички, необхідні для розв'язання правових питань у своїй професійній діяльності. Це, у свою чергу, буде сприяти формуванню правової свідомості як у самих вчителів, психологів, так і у осіб, на яких спрямовано професійну діяльність.

На сьогоднішній день у практиці вітчизняних вишів існує безліч методів, що дозволяють ефективно формувати правову культуру у студентів. Так, одним з найбільш популярних підходів є використання інтерактивних форм навчання. Це може бути робота в групах, дискусії й рольові ігри, які допомагають студентам застосовувати теоретичні знання в практичних ситуаціях. Інтерактивні методи навчання акцентують увагу на активній участі студентів у навчальному процесі, що сприяє кращому засвоєнню матеріалу.

Існує також необхідність впровадження проєктів, спрямованих на вивчення прав людини й правової культури. Участь студентів у таких проєктах дозволяє їм на практиці освоювати права й волі, що є необхідним елементом формування правової культури.

Не можна не згадати сьогодні і про роль освітніх ініціатив. Останнім часом в Україні спостерігається ріст інтересу до питань правової освіти й формування правової культури серед молоді. Різні наукові й освітні ініціативи дозволяють підтримувати й розбудовувати цю тематику. Наприклад, у деяких університетах створюються спеціалізовані факультети й дисципліни, спрямовані на вивчення права, а також інтеграцію правової культури в освітні програми. Прикладом може слугувати діяльність Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Національного університету «Київська академія мистецтв», де впроваджено у практику дисципліни з правової культури і свідомості (Овчарук,

2009).

Крім того, існують проєкти, спрямовані на розвиток правової грамотності серед молоді. Вони містять у собі лекції, семінари й тренінги, організовані як університетами, так і громадськими організаціями. Ці ініціативи сприяють підвищенню інтересу студентів до правових питань і формують у них правову культуру.

Так, Київський педагогічний університет ім. Б. Грінченко або Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова, впроваджують практико-орієнтований підхід у підготовку майбутніх педагогів. Підготовка містить у собі курси з права, правового виховання й соціального права, де акцент робиться на застосування теоретичних знань у реальних ситуаціях (Єрмакова, 2011).

Наукові дослідження в сфері формування правової культури майбутніх педагогів і психологів тривають і є дуже актуальними. Ведеться робота з розширення баз даних і проведенню великих соціологічних опитувань, що дозволить більш глибоко зрозуміти вплив різних факторів на формування правової культури.

Сучасний дослідник О. Овчарук підкреслює, що важливим напрямком майбутніх досліджень буде вивчення впливу цифрових технологій на зміну правової культури молоді. В умовах глобалізації й поширення інтернет-ресурсів молодь одержує доступ до інформації про свої права й обов'язках, але важливо зрозуміти, як ця інформація сприймається й використовується в реальному житті (Овчарук, 2009).

Необхідно також зазначити і роль впливу інформатизації суспільства на формування особистості майбутнього фахівця. Так, вплив соціальних мереж на правову культуру молоді стає усе більш значущим. Дослідження І. Єрмакової також доводять, що молодь активно використовує соціальні мережі для обговорення правових питань, що може як позитивно, так і негативно впливати на їхню правосвідомість. Це дає нові можливості для освітніх ініціатив, спрямованих на формування правової культури через соціальні мережі.

Між тим, незважаючи на перспективність розвитку проблеми формування правової культури майбутніх українських педагогів і психологів, вітчизняна практика зустрічається з низкою проблем організації виховної роботи, що вимагають уваги з боку наукового співтовариства, освітніх установ і державних органів. Нижче розглянуті основні проблеми, пов'язані з цією темою.

1. Недостатня правова підготовка. Багато навчальних закладів, що готують педагогів і психологів, не приділяють достатню увагу правовій культурі. Це приводить до того, що випускники не мають необхідні знання про діючі правові

норми, що негативно позначається на їхній професійній діяльності.

2. Відсутність інтеграції правових знань у навчальні програми. Часто правові теми не інтегровані в навчальні дисципліни, що робить їхніми ізольованими від інших, важливих аспектів професії. Це приводить до недостатнього розуміння майбутніми фахівцями взаємозв'язку між правом і їх професійною практикою.

3. Низький рівень правосвідомості. У суспільстві в цілому спостерігається низька правова культура й правосвідомість. Це також впливає на майбутніх педагогів і психологів, які можуть не усвідомлювати важливості правових норм і цінностей у своїй діяльності, що ускладнює їхню роботу із клієнтами й учнями.

4. Низький рівень сформованих практичних навичок. Важливим аспектом формування правової свідомості є здатність застосовувати отримані знання на практиці. Однак багато навчальних курсів обмежуються теорією, що викликає у студентів труднощі розробці й застосуванні правових навичок в реальних ситуаціях.

5. Необхідність підвищення кваліфікації. З урізноманітненням правових норм і стандартів виникає необхідність у постійному оновленні знань. Однак система підвищення кваліфікації й перепідготовки як педагогів, так і психологів не завжди включає актуальні правові теми. Таке явище може пояснюватися як недовіллям ресурсів, так і відсутністю відповідних навчальних програм.

6. Соціальні й культурні фактори. Не можна відкидати вплив соціокультурного середовища на формування правової свідомості. Відношення суспільства до права, розповсюджені стереотипи й традиції можуть серйозно ускладнювати усвідомлення значимості правових норм для майбутніх фахівців.

7. Відсутність дослідження актуальних проблем. Реальні проблеми, з якими зустрічаються педагоги і психологи в процесі професійної діяльності, недостатньо досліджені науковим співтовариством. Це приводить до невідповідності між отриманими знаннями й вимогами реальної роботи.

8. Неefективні методи навчання. Традиційні методи навчання, засновані на запам'ятовуванні й засвоєнні теоретичного матеріалу, часто не сприяють формуванню критичного мислення й правосвідомості. Необхідні нові інтерактивні й інноваційні методи, які будуть стимулювати студентів до активної участі (Шоробура, Шишко, 2017).

Вирішення цих проблем вимагає комплексного підходу, що включає реформування освітніх програм, підвищення кваліфікації викладачів, активне впровадження практичних методів навчання й поліпшення взаємодії між навчальними закладами й правозахисними установами. Це дозволить формувати

правову свідомість у майбутніх педагогів і психологів, що є важливою умовою для підвищення правової культури в суспільстві.

Незважаючи на основні перераховані фактори, які стоять на шляху формування правової культури, необхідно відзначити, що формування правової культури – це важливий аспект підготовки фахівців, який впливає на їхню професійну діяльність і взаємодію з дітьми, клієнтами, колегами й державними органами. Правова культура містить у собі розуміння законів, правових норм і етичних принципів, які регулюють соціальну роботу.

Основними компонентами формування правової культури для вчителів і психологів повинні стати:

1. Знання законодавства. Майбутні психологи повинні добре орієнтуватися в законодавстві, що стосується соціальному захисту, прав людини, трудового законодавства, а також інших норм, пов'язаних з їхньою професійною діяльністю.

2. Розвиток критичного мислення. Важливо вчити студентів аналізувати правові норми і їх застосування в різних соціальних ситуаціях. Це містить у собі оцінку справедливості законів і їх відповідності етичним стандартам.

3. Етичні аспекти роботи. Формування правової культури невіддільно від розвитку етичного розуміння. Студенти повинні усвідомлювати важливість дотримання прав і воль клієнтів, а також їх власних професійних обов'язків.

4. Практичне застосування знань. Процес навчання повинен включати практичні заняття, де студенти зможуть застосовувати свої знання на практиці, вирішуючи реальні кейси й беручи участь у тренінгах.

5. Критичне осмислення й обговорення. Організація дискусій і семінарів, де студенти можуть обговорити актуальні питання соціальної політики й права, сприяє більш глибокому розумінню й формуванню правової культури.

6. Робота з реальними ситуаціями. Досвід стажувань і практик у соціальних організаціях допомагає студентам зіштовхнутися з реальними проблемами й навчитися ухвалювати правові й етичні розв'язки в складних ситуаціях.

7. Міждисциплінарний підхід. Об'єднання знань із правознавства, соціології, психології й інших дисциплін допомагає формувати всебічні уявлення про роль права в соціальній роботі.

Висновки. Отже, можна зробити висновок, що формування правової культури майбутніх педагогів і психологів – це комплексний процес, який вимагає мультидисциплінарного підходу, активної участі студентів у практичній діяльності й постійного оновлення знань. Це дозволяє фахівцям не тільки

ефективно виконувати свої професійні обов'язки, але й захищати права громадян, з якими вони працюють. Формування правової культури – це не однократний процес, а тривала робота, яка вимагає інтеграції знань, навичок і особистих цінностей. Це дозволить майбутнім соціальним працівникам не тільки орієнтуватися в правових аспектах своєї діяльності, але й брати активну участь у захисті прав тих, кого вони обслуговують.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрусишин, Б. І. (2013). Новітні методики викладання у правничій школі як засіб вдосконалення правової освіти. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 18 : Економіка і право, Вип. 22*, 104–115.
2. Гетьман, А. П., Герасіна, Л. М., Данильян, О. Г. та ін. (2013). Правове виховання у сучасній Україні. За заг. ред. В.Я. Тація, А.П. Гетьмана, О.Г. Данильяна. Харків: Право.
3. Городиський, М. І. (2007). Педагогічні умови забезпечення змісту правової освіти майбутнього вчителя. Київ : КНТ.
4. Єрмакова, І. П. (2011). Модель підготовки майбутнього вчителя суспільствознавчих дисциплін до використання дослідницької технології у професійній діяльності. *Наукові праці. Серія : Педагогіка, Т. 173, Вип. 161*, 32–37.
5. Іваній, О. М. (2012). Структурно-змістова модель формування правової компетентності майбутнього вчителя у навчально-виховному процесі університету: автореф. дис. на здобуття канд.пед. наук: спец. 13.00.04 – «Теорія і методика професійної освіти». Харків.
6. Овчарук, О. В. (2009). Компетентнісний підхід в освіті: Загальноєвропейські підходи. *Інформаційні технології і засоби навчання, №5 (13)*. URL: <http://www.ime.edu-ua.net/em.html>.
7. Указ Президента України № 992/2001 від 18.10.01 року «Про Національну програму правової освіти населення». Освіта в Україні та за кордоном. URL: <http://osvita.ua/legislation/other/2719>.
8. Олійничук, Р. (2006). Проблеми формування правової свідомості та правової культури в українському суспільстві. *Юридичний Журнал, №2*.
9. Шоробура, І., Шишко, В. (2017). Теоретико-методологічні засади правової освіти майбутнього педагога. Педагогічний дискурс, Вип. 23, 190–194.

PERIODIZATION OF THE DEVELOPMENT OF LITERARY READING TEACHING METHODS IN UKRAINE

Oleksii Biletskyi

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Pedagogy
SHEI “Donbas State Pedagogical University”
Sloviansk, Ukraine
ORCID ID 0000-0002-8978-2218
sovestalex@gmail.com

Ihor Plis

Second-year postgraduate student of the Department of Pedagogy
SHEI “Donbas State Pedagogical University”

Sloviansk, Ukraine
ORCID ID 0009-0003-4558-8573

Iryna Reshetova

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Scientific Secretary
SHEI “Donbas State Pedagogical University”
Sloviansk, Ukraine
ORCID ID 0000-0002-2177-6081,
irina_sotskaya@ukr.net

Abstract. The presented article actualizes the problem of forming legal culture and consciousness in future teachers and psychologists, which is due to the growing complexity of modern society. Modern Ukraine faces numerous challenges, such as legal uncertainty, changes in legislation and socio-cultural transformations. This requires future professionals in the field of pedagogy and psychology to have the ability not only to navigate in the legal environment, but also to actively form legal culture among students and potential clients. The formation of legal culture is a complex multifaceted process that includes several invariant elements. The main ones are knowledge of legal norms, the ability to apply them and awareness of the value of human rights and freedoms.

The problem of forming legal culture today attracts a lot of attention from both domestic and foreign researchers. Among the international researchers, it is especially necessary to single out I. Kostenko, S. Gulevsky, O. Dudar, I. Lavryk, N. Bondar, S. Salko, O. Hrynko and others. The main aspects covered in the works of the mentioned researchers are devoted to the issues of the influence of legal education on future teachers and psychologists, the analysis of the main methodological approaches to the formation of the legal culture of university students.

The main purpose of this study is a theoretical and methodological analysis of the existing system of educational work on the formation of the legal culture of future teachers and psychologists of Ukraine.

The authors analyzed modern views on the problem of the formation of the legal culture and consciousness of future teachers and psychologists, and identified a number of conceptual approaches that created the basis for the further development and formation of legal competencies and culture in future specialists in the field of education and social work. At the same time, the authors emphasize that in order to successfully solve the problem of forming a legal culture in young people, it is necessary to pay attention to a number of negative factors that reduce the effectiveness of educational and organizational work. These include insufficient legal training of teachers, a low level of formation of practical skills, as well as various social and cultural factors. The study proposes the main components for the effective formation of a legal culture in future teachers and psychologists. The main ones are knowledge of the legislation, taking into account the ethical aspects of work, ensuring interdisciplinary communication and practical application of the skills formed.

Key words: legal culture; legal awareness; teacher training; psychologists' competencies; forms of implementation; educational work.

REFERENCES

1. Andrusyshyn, B. I. (2013). Novitni metodyky vykladannia u pravnychii shkoli yak zasib vdoskonalennia pravovoi osvity [New teaching methods in law school as a means of improving legal education]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Serii 18 : Ekonomika i pravo*, 22, 104–115 [in Ukrainian].
2. Horodyskyi, M. I. (2007). Pedagogichni umovy zabezpechennia zmistu pravovoi osvity maibutnoho vchytelia [Pedagogical conditions for ensuring the content of legal education of a future

О. БІЛЕЦЬКИЙ, І. ПЛІС, І. РЕШЕТОВА
Формування правової культури в майбутніх педагогів і психологів в Україні
(теоретичний аспект)

teacher]. Kyiv : KNT. [in Ukrainian].

3. Yermakova, I. P. (2011). Model pidhotovky maibutnoho vchytelia suspilstvoznavchychk dystsyplin do vykorystannia doslidnytskoi tekhnolohii u profesiinii diialnosti [Model of training a future teacher of social science disciplines for the use of research technology in professional activity]. *Naukovi pratsi. Seriya : Pedahohika, 173 (161)*, 32–37. [in Ukrainian].

4. Ivani, O. M. (2012). Strukturno-zmistova model formuvannia pravovoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia u navchalno-vykhovnomu protsesi universytetu [Structural and content model of the formation of legal competence of a future teacher in the educational process of the university]: avtoref. dys. na zdobuttia kand.ped. nauk. Kharkiv. [in Ukrainian].

5. Ovcharuk, O. V. (2009). Kompetentnisnyi pidkhid v osviti: Zahalnoievropeiski pidkhody [Competency approach in education: All-European approaches]. *Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia, 5 (13)*. URL: <http://www.ime.edu-ua.net/em.html>. [in Ukrainian].

6. Ukaz Prezydenta Ukrainy № 992/2001 vid 18.10.01 roku “Pro Natsionalnu prohramu pravovoi osvity naselennia” [Decree of the President of Ukraine No. 992/2001 of 18.10.01 “On the National Program of Legal Education of the Population”]. *Osvita v Ukraini ta za kordonom*. URL: <http://osvita.ua/legislation/other/2719>. [in Ukrainian].

7. Oliinychuk, R. (2006). Problemy formuvannia pravovoi svidomosti ta pravovoi kultury v ukrainskomu suspilstvi [Problems of forming legal consciousness and legal culture in Ukrainian society]. *Yurydychnyi Zhurnal, №2*. [in Ukrainian].

8. Hetman, A. P., Herasina, L. M., Danylian, O. H., et al. (2013). Pravove vykhovannia u suchasni Ukraini: [Legal education in modern Ukraine]. Eds. V. Ya Tatsiia, A. P. Hetmana, O. H. Danyliana. Kherkov: Pravo. [in Ukrainian].

9. Shorobura, I., Shyshko, V. (2017). Teoretyko-metodolohichni zasady pravovoi osvity maibutnoho pedahoha [Theoretical and methodological foundations of legal education of a future teacher]. *Pedahohichni dyskurs, 23*, 190–194. [in Ukrainian].

Матеріали надійшли до редакції 29.11.2024 р.